

Sygn. akt II UK 166/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 lutego 2010 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 8 stycznia 2009 r.,

oddala skargę.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 17 lipca 2008 r. uwzględnił odwołanie M. D. od decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w przedmiocie odmowy prawa do emerytury nauczycielskiej i przyznał mu prawo do tego świadczenia od dnia 1 czerwca 2008 r. Ustalił, że

ubezpieczony, urodzony w dniu 18 listopada 1953 r., złożył w dniu 31 października 2007 r. wniosek o emeryturę przy wykazaniu niespornego stażu pracy w wymiarze 32 lata 7 miesięcy i 29 dni, w tym okresie pracy nauczycielskiej przez 15 lat 11 miesięcy i 27 dni oraz uwzględnił pominięty przez organ rentowy okres od dnia 3 lipca 1981 r. do dnia 31 lipca 1991 r. W tym okresie ubezpieczony był zatrudniony w Przedsiębiorstwie [...] na stanowisku kierownika magazynu nasiennego i równocześnie sprawował funkcję instruktora praktycznej nauki zawodu w wymiarze sześciu godzin dziennie przez 5 dni w tygodniu oraz nadzór pedagogiczny nad uczniami odbywającymi praktyki zawodowe w Zespole Szkół Rolniczych, Zasadniczej Szkole Zawodowej, Ochotniczym Hufcu Pracy - Komendzie Szkolnej przy Zespole Szkół w Ś. Mając wykształcenie w zakresie obróbki skrawaniem i mechanizacji rolnictwa, uczył zasad sporządzania rysunku technicznego, zasad rzutowania, wymiarowania, odczytywania rysunku oraz pracy na maszynach takich jak tokarka, wiertarka, szlifierka, ostrzałka. Zdaniem Sądu, organ rentowy bezzasadnie odmówił uznania za tego okresu pracy ubezpieczonego jako pracy nauczycielskiej, skoro wykonywał wówczas pracę „nauczyciela zawodu”.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, uwzględniając apelację organu rentowego, w której zarzucono naruszenie art. 88 ust. 1 i ust. 2a ustawy Karta Nauczyciela, wyrokiem z dnia 8 stycznia 2009 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił odwołanie. Stwierdził, że skoro ubezpieczony pozostaje w zatrudnieniu na stanowisku nauczyciela w Gimnazjum Gminnym w S., to nie wypełnił przewidzianego w art. 88 ust. 2a ustawy warunku rozwiązania stosunku pracy.

Niezależnie od tego, za błędne uznał stanowisko Sądu Okręgowego dotyczące uwzględnienia – jako okresu pracy nauczycielskiej – okresu pracy ubezpieczonego od dnia 3 lipca 1981 r. do dnia 31 lipca 1981 r. w Przedsiębiorstwie [...] oraz okresu od 1 września 1981 r. do 31 lipca 1991 r., kiedy współpracował z Ochotniczym Hufcem Pracy w charakterze instruktora praktycznej nauki zawodu, zważywszy że praca ubezpieczonego w tym okresie nie odpowiadała warunkom określonym w art. 1 ust. 2 Karty Nauczyciela, gdyż przygotowanie pedagogiczne osiągnął dopiero po zakończeniu wskazanych okresów pracy i w okresie pracy w Przedsiębiorstwie nie był instruktorem praktycznej

nauki zawodu, lecz sprawował opiekę nad uczniami jako przedstawiciel zakładu. Nie był też samodzielny nauczycielem, skoro uczniowie przychodzili do zakładu z nauczycielami sprawującymi nad nimi opiekę i nadzór merytoryczny. Jako instruktor praktycznej nauki zawodu, ubezpieczony współpracował z Ochotniczym Hufcem Pracy, jednak także ta praca nie była pracą nauczycielską, gdyż w okresie od dnia 1 września 1981 r. do dnia 31 lipca 1991 r. nie miał odpowiednich kwalifikacji.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia przepisów postępowania – art. 382 k.p.c. i art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., wyrażającym się „w braku wszechstronnego rozważenia przez Sąd II instancji zebranego materiału dowodowego i poczynieniu własnych, odrębnych i odmiennych ustaleń faktycznych co do okoliczności związanych z pełnieniem przez wnioskodawcę funkcji instruktora praktycznej nauki zawodu w okresie od dnia 3 lipca 1981 roku do dnia 31 lipca 1991 roku”, art. 382 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz w zw. z art. 227 k.p.c. i 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny zebranych w sprawie dowodów w sposób dowolny, z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów, „w szczególności zeznań świadka A. R. i pisma Przedsiębiorstwa [...] z dnia 12 października 2008 r.”.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego – art. 1 ust. 2 ustawy Karta Nauczyciela przez błędną wykładnię wyrażającą się w przyjęciu, że M. D. nie spełnia przesłanek określonych tym przepisem, „podczas gdy w toku prowadzonego postępowania, wnioskodawca zarówno przedstawionymi dowodami z dokumentów i ze świadków wykazał, że legitymuje się przymiotami odpowiadającymi przesłankom ustawowym wyrażonym w powołanym przepisie”.

W ocenie skarżącego, wyrok Sądu Apelacyjnego zapadł z naruszeniem wskazanych przepisów, przy czym naruszenie przepisów prawa materialnego nakazuje uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zarzuty skargi kasacyjnej sformułowane w ramach drugiej należy *a limine* pominąć w zakresie, w którym odnoszą się do „przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów”. Oparcie skargi kasacyjnej na takich zarzutach jest z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. niedopuszczalne. Bezzasadne natomiast jest wytknięcie naruszenia art. 382 k.p.c. i art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., gdyż ewentualna obraza tych przepisów nie miała i nie mogła mieć wpływu na wynik sprawy. Nawet przejęcie ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji i stwierdzenie, że ubezpieczony przez bezsporne 15 lat 11 miesięcy i 27 dni oraz w spornym okresie od dnia 3 lipca 1981 r. do dnia 31 lipca 1991 r. wykonywał pracę w charakterze instruktora praktycznej nauki zawodu, nie mogło prowadzić do ustalenia spełnienia przez niego warunków do emerytury nauczycielskiej.

Skarżący nie dostrzegł, że nie każdy okres pracy zwanej pracą instruktora praktycznej nauki zawodu podlega zaliczeniu jako staż pracy w szczególnym charakterze, uwzględniany przy ocenie uprawnień do emerytury nauczycielskiej na podstawie art. 88 ust. 1 w zw. z art. 1 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.). Zakres podmiotowy ustawy, w chwili jej wejścia w życie (Dz.U. z 1982 r. Nr 3, poz. 19), obejmował wyłącznie nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych państwowych szkół i innych placówek oświatowych i szkoleniowych, wychowawczych, opiekuńczo-wychowawczych, utworzonych i działających na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania, nauczycieli i wychowawców placówek leczniczych, leczniczo-wychowawczych i leczniczo-opiekuńczych, nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich, rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych oraz szkół przy zakładach karnych, pracowników pedagogicznych bibliotek szkolnych i pedagogicznych, ośrodków metodycznych i placówek poradnictwa wychowawczo-zawodowego, nauczycieli zatrudnionych w szkołach, placówkach kształcenia artystycznego dzieci i młodzieży, placówkach wychowawczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych, prowadzonych przez związki spółdzielcze, instytucje i organizacje społeczne prowadzące statutową działalność oświatowo-wychowawczą i kształcenie artystyczne, nauczycieli zatrudnionych w organach administracji

państwowej na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych w zakresie ustalonym ustawą oraz nauczycieli zatrudnionych w organizacjach politycznych i społecznych oraz w związkach zawodowych na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych w zakresie ustalonym ustawą.

Nauczyciele praktycznej nauki zawodu nie zostali wymienieni w art. 1 ustawy. W art. 5 ustawy (skreślonym z dniem 6 kwietnia 2000 r. przez ustawę z dnia 18 lutego 2000 r., Dz.U. z 2000 Nr 19, poz. 239) przewidziano delegację dla Ministra Oświaty i Wychowania, zgodnie z którą mógł rozszerzyć stosowanie Karty Nauczyciela lub niektóre jej postanowienia na nauczycieli szkół i placówek szkolących oraz oświatowo-wychowawczych innych niż wymienione w art. 1, na pracowników uspołecznionych zakładów pracy pełniących funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu lub prowadzących pracę wychowawczą z młodocianymi pracownikami w placówkach zbiorowego zakwaterowania, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie oraz na pracowników pedagogicznych zatrudnionych na stanowiskach nauczycieli w ośrodkach szkolenia i doskonalenia kadr i ośrodkach szkolenia zawodowego oraz zawodowych kuratorów sądowych.

Minister Edukacji Narodowej wydał rozporządzenie w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz na niektórych innych pracowników uspołecznionych zakładów pracy, prowadzących prace pedagogiczne i wychowawcze w dniu 10 sierpnia 1988 r., obowiązujące z mocą od 1 września 1988r., (Dz.U. Nr 34, poz. 261) i dopiero z jego mocy pracownicy pełniący funkcje instruktorów praktycznej nauki zawodu zostali objęci przepisami Karty Nauczyciela, między innymi w zakresie uprawnień emerytalnych. Te same uprawnienia płynęły z późniejszego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 września 1998 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na instruktorów i kierowników praktycznej nauki zawodu oraz na niektórych innych pracowników prowadzących prace dydaktyczne i wychowawcze (Dz.U. nr 126, poz. 833), a już nie w przepisach wykonawczych, lecz w ustawie Karta Nauczyciela, praca nauczycieli praktycznej nauki zawodu została uznana za pracę nauczycielską po zmianie ustawy od dnia 6 kwietnia 2000 r. ustawą z dnia 18 lutego 2000 r. (Dz.U. Nr 19, poz. 239), pod

warunkiem posiadania kwalifikacji określonych dla nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz wykonywania pracy dydaktycznej i wychowawczej w wymiarze przewidzianym dla tych nauczycieli (art. 1 ust. 2 pkt 4 ustawy).

Inaczej mówiąc, w odniesieniu do instruktorów praktycznej nauki zawodu okresy ich pracy przed dniem 31 sierpnia 1988 r. nie były okresami pracy w szczególnym charakterze uprawniającymi obecnie do emerytury nauczycielskiej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2000 r., II UKN 729/99, OSNAPUS 2002 nr 10, poz. 244 i z dnia 10 stycznia 2006 r., I UK 129/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 36). W konsekwencji, skoro wymienieni instruktorzy zatrudnieni w innych miejscach niż szkoły, nie podlegali ustawie Karta Nauczyciela, praca skarżącego nie mogła być uwzględniona w stażu pracy nauczycielskiej. Okres pracy nauczycielskiej skarżącego liczony od dnia 1 września 1988 r. do dnia 31 lipca 1991 r. wynosi tylko 2 lata i 11 miesięcy i nie uzupełnia 20 lat koniecznych do przyznania prawa do emerytury nauczycielskiej.

Niezależnie od tego, w świetle obecnie obowiązującego art. 1 ust. 2 pkt 4 i 5 Karty Nauczyciela, pracownicy zatrudnieni u pracodawców niewymienionych w ust. 1 i 1a oraz ust. 2 pkt 1-3, pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kierowników praktycznej nauki zawodu, są nauczycielami, jeżeli mają kwalifikacje określone dla nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz wykonują pracę dydaktyczną i wychowawczą w wymiarze przewidzianym dla tych nauczycieli, a w Ochotniczych Hufcach Pracy tylko zatrudnieni na stanowiskach wychowawców, pedagogów oraz na stanowiskach kierowniczych oraz posiadający odpowiednie kwalifikacje, wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą co najmniej w połowie obowiązującego ich czasu pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 r., II UK 262/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 211 i z dnia 12 października 2007 r., I UK 131/07, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 360). Tych warunków skarżący nie spełnił, gdyż kwalifikacje pedagogiczne uzyskał pod upływie spornego okresu pracy instruktorskiej.

Podstawy kasacji okazały się zatem nieuzasadnione, w związku z czym Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).